Valiokunnan mietintö SiVM 6/2026 vp─ HE 18/2026 vp

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi CSC — Tieteen tietotekniikan keskus Oy -nimisen osakeyhtiön sidosyksikköaseman edellytyksistä, sen omistaman tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäytöstä sekä varautumisvelvollisuudesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi CSC — Tieteen tietotekniikan keskus Oy -nimisen osakeyhtiön sidosyksikköaseman edellytyksistä, sen omistaman tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäytöstä sekä varautumisvelvollisuudesta (HE 18/2026 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:
- talousvaliokunta TaVL 15/2026 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- hallitusneuvos Juho-Antti Jantunen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- lainsäädäntöneuvos Eerikki Nurmi, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Soili Vasikainen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- johtava asiantuntija Riikka Hietanen, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Mikko Eräkaski, Kansallisarkisto
- erityisasiantuntija Heidi Ruohonen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- varatoimitusjohtaja Tiina Kupila-Rantala, CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Lappeenrannan—Lahden teknillinen yliopisto LUT
- Museovirasto
- Suomen Akatemia
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- Sivistysala ry
- Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanet

Valmis
5.0

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2026 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki CSC — Tieteen tietotekniikan keskus Oy -nimisen osakeyhtiön sidosyksikköaseman edellytyksistä, sen omistaman tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäytöstä sekä varautumisvelvollisuudesta.

Esityksen mukaan laissa säädettäisiin poikkeuksesta julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain vähimmäisomistusosuutta ja ulosmyyntiä koskevista säädöksistä. Lailla mahdollistettaisiin yhtiön omistamien ja hallinnoimien kansallisten supertietokoneiden laskentakapasiteetin myynti taloudellisiin tarkoituksiin, jos tällaiseen taloudelliseen toimintaan vuosittain kohdistettu kapasiteetti on enintään 20 prosenttia yhtiön vuotuisesta kokonaislaskentakapasiteetista. Kansallisesti rahoitettujen ja eurooppalaisen konsortion rahoittamien supertietokoneiden yhteiskäyttöä koskevat periaatteet olisivat jatkossa yhtenäiset. Sääntely helpottaa erityisesti yritysten ja muiden taloudellisiin tarkoituksiin laskentakapasiteettia käyttävien toimijoiden mahdollisuuksia suunnitella suurteholaskennan käyttöä omaan tutkimus- ja kehittämistoimintaansa pitkäjänteisesti. Lisäksi laissa säädettäisiin yhtiön varautumisvelvollisuudesta häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 2026 samaan aikaan hankintalain muuttamista koskevan lain kanssa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki CSC — Tieteen tietotekniikan keskus Oy -nimisen osakeyhtiön (jälj. CSC) sidosyksikköaseman edellytyksistä, sen omistaman tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäytöstä sekä varautumisvelvollisuudesta. Esitys liittyy eduskunnassa käsiteltävänä olevaan julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön muuttamista koskevaan esitykseen HE 2/2026 vp. Esityksissä ehdotettujen lakien on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti.

CSC:n toiminnan tarkoituksena on kehittää ja tarjota suomalaisen tutkimuksen, opetuksen, kulttuurin, hallinnon ja tietohallinnon tieto- ja viestintäteknisiä palveluja opetus- ja kulttuuriministeriölle, korkeakouluille ja tutkimukselle, opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalle sekä muulle julkiselle hallinnolle. CSC:n tehtävänä on ylläpitää ja kehittää opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan keskitettyä ICT-infrastruktuuria. Siihen kuuluvat muun muassa kansalliset supertietokoneet sekä CSC:n hallinnoima ja osin EU:n rahoittama ja sen jäsenmaiden yhteiskäytössä oleva LUMI-supertietokone, kansallinen tieteellisen laskennan ympäristö ja tutkimuksen tietoverkko (Funet) sekä koulutuksen ja tutkimushallinnon palvelut. Hallituksen esitys kytkeytyy myös lähitulevaisuudessa käyttöön otettavan LUMI AI -supertietokoneen käyttöön.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Sidosyksikköasema ja vähimmäisomistusta koskeva säännösehdotus

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että CSC:hen ei sovelleta hankintalainsäädännön muuttamista koskevassa esityksessä HE 2/2026 vp ehdotettua edellytystä 10 prosentin vähimmäisomistusosuudesta (ks. TaVM 16/2026 vp, jossa ei ole esitetty muutosta vähimmäisomistusoikeuteen siten, että se vaikuttaisi nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen). Tämä tarkoittaa, että CSC:n katsotaan olevan jatkossakin valtion sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen sidosyksikkö, kun sitä koskevat muut hankintalainsäädännön mukaiset edellytykset täyttyvät.

Suomen valtio omistaa CSC:n osakkeista 70 prosenttia. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut omistavat loput erisuuruisin osuuksin. CSC toimii EU:n hankintadirektiivissä ja kansallisessa hankintalaissa tarkoitettuna omistajiensa sidosyksikkönä. Se ei tavoittele voittoa, vaan myy palvelut omistajilleen omakustannushintaan. Valtion tutkimuslaitokset voivat käyttää laskentakapasiteettia korkeakoulujen kanssa yhtäläisin ehdoin. Yritykset voivat hyödyntää CSC:n hallinnoiman EU:n jäsenmaiden yhteiskäytössä olevan LUMI-supertietokoneen kapasiteettia eurooppalaisen suurteholaskennan yhteisyrityksen toimintaa sääntelevän EuroHPC-asetuksen mukaisesti.

CSC:n tarjoamat palvelut liittyvät kiinteästi kansallisen koulutusjärjestelmän sekä korkeakoulujen harjoittaman koulutus- ja tutkimustoiminnan ylläpitämiseen, toteuttamiseen ja tukemiseen. Yhtiöllä on merkittävä rooli Suomen tieteen kansainvälisen tason tutkimuspalvelujen ja huippututkimuksen edellytysten tarjoajana. Aineistojen tulee olla säilyttämisen ohella käytettävissä viranomaistehtävien, tutkimuksen ja yleisöpalvelujen tarpeisiin. On tärkeää, että tutkimusinfrastruktuurin käyttötarpeet tunnistetaan ja turvataan CSC:n palvelutuotannossa. CSC kehittää ja ylläpitää kansallisen tietoinfrastruktuurin palveluja lisäksi kulttuurin tarpeisiin vastaten digitaalisten kansallisten kulttuuriperintöaineistojen sekä tutkimusaineistojen pitkäaikaissäilytyksestä. Tällaisia aineistoja ovat esimerkiksi Kansalliskirjaston, Kansallisarkiston ja Museoviraston aineistot.

Valiokunta korostaa myös kulttuuriperintöaineistojen pitkäaikaissäilytyksen tärkeää merkitystä. Niiden käyttötarpeisiin tulee vastata yhdenvertaisesti tutkimus- ja yrityskäytön rinnalla. Pitkäaikaissäilytys ei ole pelkkää teknistä kapasiteetin tarjoamista, vaan osa viranomaisten lakisääteisiä tehtäviä, kansallista muistia ja kulttuuriomaisuuden suojaamista.

Valiokunta talousvaliokunnan lausunnossa (TaVL 15/2026 vp) esitetyin tavoin katsoo, että keskitetty infrastruktuuri on käytännössä ainoa toimiva vaihtoehto ylläpitää ja kehittää Suomessa tehokasta ja kilpailukykyistä suurteholaskentaan ja supertietokoneiden kapasiteettiin perustuvaa tutkimusinfrastruktuuria. Supertietokoneet ovat niin suuria investointeja, ettei yksittäisellä korkeakoululla tai tutkimuslaitoksella ole mahdollisuutta sellaisen toteuttamiseen. Lisäksi supertietokoneen käyttöikä on lyhyt, noin 5 vuotta, joten investointisykli on nopea. Keskeistä on,

että rakenteellisessa monopolimaisessa asemassa oleva toimija toimii erityisen avoimesti ja kustannustehokkaasti.

Korkealaatuisella ja tehokkaasti toimivalla kaikkien korkeakoulujen saatavilla olevalla tutkimusinfrastruktuurilla on keskeinen merkitys myös Suomen talouden kasvun ja kilpailukyvyn näkökulmasta. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että CSC voi jatkossakin toimia valtion, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen sidosyksikkönä, ja kannattaa hallituksen esityksen säännöstä, jonka mukaan CSC:hen ei jatkossakaan sovellettaisi hallituksen esityksessä HE 2/2026 vp ehdotetun 15 §:n 2 momentin säännöstä sidosyksikköaseman edellyttämästä 10 prosentin vähimmäisomistusosuudesta.

Tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäyttö ja sidosyksikön ulosmyyntiraja

Hankintalain 15 §:n 1 momentin mukaan sidosyksikön ulosmyynnin, eli myynnin muille kuin sen omistajille, osuus saa olla enintään viisi prosenttia ja enintään 500 000 euroa sen liiketoiminnasta. Hankintalain mukainen ulosmyyntiraja koskee kansallisesti rahoitettuja supertietokoneita. Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä on tuotu esille, että raja on huomattavasti tiukempi kuin EU:n jäsenmaiden yhteiskäytössä olevaa LUMI-supertietokonetta ja lähitulevaisuudessa käyttöön otettavaa LUMI AI -supertietokonetta koskeva EuroHPC-asetuksen mukainen ulosmyyntiraja, joka on 20 prosenttia niiden kapasiteetista.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että CSC:llä on mahdollisuus myydä kansallisten supertietokoneiden laskentakapasiteettia taloudellisiin tarkoituksiin, kun siihen vuosittain kohdistettu kapasiteetti on enintään 20 prosenttia yhtiön vuotuisesta kokonaislaskentakapasiteetista. Edellytyksenä on lisäksi, että kansallisten supertietokoneiden suurlaskentakapasiteettia voidaan myydä vain siltä osin kuin sitä ei tarvita korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten omaan käyttöön, mikä korostaa korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tarpeiden ensisijaisuutta. Ehdotettu 20 prosentin ulosmyyntiraja koskee vain kansallisten supertietokoneiden kapasiteetin käyttöä. Muilta osin noudatetaan hankintalain mukaista viiden prosentin ulosmyyntirajaa.

Valiokunta saamaansa selvitykseen viitaten toteaa, että ehdotettu sääntely helpottaa erityisesti yritysten ja muiden taloudellisiin tarkoituksiin laskentakapasiteettia käyttävien toimijoiden mahdollisuuksia suunnitella suurteholaskennan käyttöä omaan tutkimus- ja kehittämistoimintaansa pitkäjänteisesti. Ehdotuksen on katsottu tehostavan ja yksinkertaistavan CSC:n tutkimusinfrastruktuurin käyttöä yritysten tutkimuksen ja kehitystyön tarpeisiin, kun CSC:n hallinnoimien kansallisten ja EU:n jäsenmaiden yhteiskäytössä olevien supertietokoneiden ulosmyyntiä koskevat samat periaatteet. Kapasiteetin laajempaa käyttöä varten yrityksille tulee antaa (esimerkiksi CSC:n verkkosivuilla) tietoa muun muassa siitä, miten ja millä ehdoilla ne voivat saada kapasiteettia käyttöönsä, mitä tapahtuu kapasiteetin täyttyessä ja miten 20 prosentin raja käytännössä vaikuttaa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää tietoturvaan sekä yritysten datan käsittelyyn ja suuriin datamassoihin.

Valiokunta talousvaliokunnan lausuntoon (TaVL 15/2026 vp) yhtyen pitää tärkeänä hallituksen esityksen mukaista lähestymistapaa, jonka mukaan yrityksille tarjottavat palvelut hinnoitellaan markkinaehtoisesti ja CSC:n kirjanpidossa markkinaehtoinen toiminta eriytetään yhtiön muusta

toiminnasta. Näin varmistetaan toiminnan läpinäkyvyys ja estetään kilpailun vääristymistä markkinoilla. Valiokunta toteaa, että CSC:n tulee eriyttää kirjanpitonsa kilpailulain (948/2011) 30 d §:n mukaisesti, ja saatuun selvitykseen viitaten pitää hyvänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan sen toteuttamista.

Varautumisvelvollisuus

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi CSC:n varautumisvelvollisuudesta, joka koskee tutkimusinfrastruktuurin lisäksi yhtiön kaikkia palveluja. Yhtiön tulee valmiussuunnitelmin ja toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa hallinnoimansa tutkimusinfrastruktuurin sekä muiden palvelujensa toimintavarmuus myös poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa. CSC on jo nykyisin huolehtinut tehtäviensä hoidon edellyttämistä varautumisjärjestelyistä, mutta lakisääteinen varautumisvelvollisuus voi esimerkiksi vahvistaa edellytyksiä asettaa hankintalainsäädännön mukaisissa kilpailutuksissa tarjoajille tietoturvallisuutta ja huoltovarmuutta koskevia vaatimuksia.

Valiokunnan näkemyksen mukaan varautumisvelvollisuudesta säätäminen on perusteltua, koska CSC:n palvelut ovat keskeisiä tutkimukselle, koulutukselle, kulttuuriperinnölle ja viranomaistehtäville. Kotimainen ja eurooppalainen laskenta- ja datainfrastruktuuri sekä niiden toimintavarmuudesta huolehtiminen ovat myös keinoja vähentää riippuvuutta Euroopan ulkopuolisista palveluista.

Asiantuntijalausunnossa on ehdotettu, että varautumisvelvollisuutta koskevan säännöksen (3 §:n 1 momentti) lähtökohtana olisi se, että CSC mahdollistaisi omalla varautumisellaan muille toimijoille niiden lakisääteisten velvoitteiden toteutumisen. Siinä on ehdotettu myös, että pykälän 2 momentissa tulisi huomioida palveluja hyödyntävien viranomaisten mahdollisuus saada CSC:ltä varautumista sekä häiriötilanteita koskevia tilannekuvatietoja, jotta viranomaiset voisivat ylläpitää omia tilannekuviaan kaikista niistä palveluistaan, jotka liittyvät lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

Valiokunta saamaansa selvitykseen viitaten toteaa, että kuten jo hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, yhtiöltä vaadittava varautumisen lakisääteinen taso määrittyy yhtiön omistajien antaman ohjeistuksen ja asiakkaiden tarpeiden mukaisesti (3 §:n 2 momentti). Lisäksi on huomattava, että koska CSC ylläpitää laajaa infrastruktuurikokonaisuutta, sen tulee huomioida varautumisen tarpeet myös oma-aloitteisesti infrastruktuuria suunnitellessaan ja kehittäessään. Ehdotetun lain mukaan (3 §:n 2 momentti) tilannekuvatiedot on pyynnöstä toimitettava yhtiön omistajille. Siten esimerkiksi valtion kuuluessa yhtiön omistajiin, valtion virastoilla on oikeus saada tilannekuvatietoa yhtiön palveluista.

Lopuksi

Talousvaliokunta on lausunnossaan (TaVL 15/2026 vp) todennut pitävänsä tärkeänä, että julkisessa määräysvallassa olevan yhtiön tehtävistä säädetään mahdollisimman tarkkarajaisesti laissa. Tämän tarkoituksena on selkeyttää CSC:n eri rooleja sekä ehdotetun lain suhdetta kilpailuneutraliteettia koskevaan sääntelyyn.

CSC:n erityistehtävä on määritelty valtioneuvoston omistajapoliittisessa periaatepäätöksessä 2024. Lisäksi saadussa selvityksessä on todettu, että osakassopimuksen mukaan omistajat määrittelevät määräajoin yhtiön omistajastrategiassa siitä, miten omistajat haluavat yhtiön painottavan sen tarjoamia palveluja omistajilleen.

On huomattava myös, että CSC:n tulee noudattaa lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016, hankintalaki) lainsäädännössä säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Näin ollen yhtiö noudattaa muiden kuin suurteholaskentaa koskevien palvelujen osalta hankintalain 15 §:n 1 momenttia, jonka mukaan CSC voi harjoittaa enintään viiden prosentin ja enintään 500 000 euron osuuden liiketoiminnastaan muiden tahojen kuin niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Saadun selvityksen mukaan edellä mainitun vuoksi yhtiö ei osallistu julkisiin hankintakilpailuihin, eikä se juurikaan pysty tuottamaan palveluja ulkopuolisille tahoille kovinkaan laajasti, koska yhtiön toimialalla 500 000 euron raja saattaisi rikkoutua jo yhden palvelun toteuttamisen yhteydessä. Yhtiö ja sen omistajat seuraavat, että kyseinen raja ei yhtiön toiminnassa ylity.

Valiokunta saatuun selvitykseen viitaten katsoo, että hallituksen esityksessä ehdotettu sääntely on nykytilanteessa kilpailuneutraliteetin kannalta riittävä. Tilannetta tulee arvioida uudelleen, jos julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön ulosmyyntirajoitusta väljennetään.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

> *Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 18/2026 vp sisältyvän lakiehdotuksen.*

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2026 vp

Helsingissä 2.6.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Ari Koponen ps
jäsen Maaret Castrén kok (osittain)
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Pia Hiltunen sd
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Nasima Razmyar sd
jäsen Sara Seppänen ps
jäsen Markku Siponen kesk
jäsen Jaana Strandman ps
jäsen Oskari Valtola kok
varajäsen Ritva Elomaa ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen